

ВІДГУК

рецензента на дисертаційну роботу

Бондарець Єлизавети Миколаївни

на тему: «Публічне управління розвитком фізичної культури та спорту на регіональному рівні: проєктно-орієнтований підхід»,

яка представлена на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань

28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю

281 «Публічне управління та адміністрування»

Відгук складено на основі вивчення дисертаційної роботи, опублікованих здобувачем результатів дисертаційного дослідження, матеріалів, які містять підтвердження щодо практичного впровадження результатів дослідження.

1. Обґрунтування актуальності теми дисертації, її зв'язок із науковими програмами, темами

В останні роки у сфері публічного управління актуалізувався напрям досліджень, пов'язаний із реформуванням та розвитком сфери фізичної культури та спорту. Дійсно, фізична культура і спорт відіграють дуже значну роль у розвитку як окремої людини, так і соціуму в цілому. У будь-якій країні сфера фізичної культури й спорту є часткою загальної культури суспільства, спрямованої, насамперед, на зміцнення здоров'я нації. Втім, у цій сфері існує значна кількість проблем, обумовлених недосконалістю нормативно-правового, організаційно-управлінського, матеріально-технічного та фінансового забезпечення сфери фізичної культури та спорту, які супроводжували процес децентралізації, і значно загострилися під час війни, не дозволяючи сформувати нову й ефективну систему публічного управління процесами розвитку фізичної культури та спорту в Україні. Зазначене актуалізує пошук нових підходів та інструментів, застосування яких дозволить підвищити ефективність і результативність публічноуправлінської діяльності з розвитку фізичної культури та спорту в умовах надзвичайних викликів, які постали перед громадами України сьогодні, тому обрана тема дисертаційного дослідження має значну актуальність.

Про актуальність дослідження також свідчить те, що воно виконане відповідно до сучасних стратегічних ініціатив Національної ради з відновлення України від наслідків війни (стратегічних цілей: 2. «Формування фізично активної і здорової нації є пріоритетним напрямом гуманітарної політики держави»; 3. «Відновлення і розвиток резервного спорту та спорту вищих досягнень, враховуючи пріоритетність олімпійського спорту»; 4. «Відновлення та розвиток спортивної інфраструктури» напряму 16 «Розвиток систем культури та спорту»), а також у межах окремих тем науково-дослідних робіт останніх трьох років, у яких авторка брала участь як молодший науковий співробітник, співвиконавець, зокрема: «Забезпечення стійкості, ревіталізації та розвитку територій і громад в Україні» (номер державної реєстрації 0122U002375, 2022–2023), «Цифрова трансформація публічного управління» (номер державної реєстрації 0122U002236, 2022–2023), «Еволюція інститутів і форм публічного

управління: теоретико-методологічні засади» (номер державної реєстрації 0118U006488, 2021), що виконувалися на кафедрі державного управління і місцевого самоврядування Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» та Дніпропетровського регіонального інституту державного управління.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна

Здобувачка належним чином обґрунтувала актуальність обраної теми, коректно визначила об'єкт та предмет дослідження, сформулювала мету та визначила основні завдання дослідження, а сама дисертаційна робота носить комплексний характер, має достатнє теоретичне та методологічне підґрунтя. Вірогідність результатів і висновків дослідження забезпечуються відповідністю використаних авторкою методів дослідження його меті та завданням, а також якісним аналізом наукових джерел.

Наукові результати дисертаційного дослідження всебічно обґрунтовані, є достовірними, мають наукову новизну. Зокрема, авторкою:

уперше обґрунтовано комплекс наукових положень, підходів та моделей, системне застосування яких методологічно забезпечує успішну реалізацію проектно-орієнтованого управління процесами відновлення та розвитку системи фізичної культури та спорту на регіональному рівні, сприяє підвищенню ефективності діяльності органів публічного управління у цій сфері через формування регіонального портфелю відповідних проєктів та його інституціалізацію шляхом упорядкування та формалізації зв'язків між проєктами, програмами та системою стратегічних та операційних цілей і завдань на різних рівнях управління;

– *удосконалено* підхід до інтерпретації результатів аналізу зарубіжного досвіду та кращих практик у сфері фізичної культури та спорту, що дозволило виокремити ключові напрями та можливості імплементації цього досвіду та кращих практик до вітчизняної системи публічного управління розвитком фізичної культури та спорту, зокрема, в умовах дії правового режиму воєнного стану;

дістали подальшого розвитку: методико-технологічне та організаційно-інституційне забезпечення запровадження проектно-орієнтованого підходу до публічного управління розвитком фізичної культури і спорту на регіональному рівні, зокрема, обґрунтовано підхід до формування регіонального портфелю проєктів (для чого розроблено відповідну матричну модель), а також підхід до оцінювання соціальної корисності сформованого портфелю проєктів (для чого запропоновано відповідну математичну модель); підготовлено рекомендації органам публічного управління регіонального рівня з їх використання у практичній діяльності.

3. Оцінка змісту роботи та повноти викладу результатів дисертації в опублікованих працях

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списків використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 268 сторінок, з них 219 – основний текст, 6 таблиць, 9 рисунків, 7 додатків, список використаних джерел становить 192 найменування, з них 16 – англійською мовою.

Зміст дисертації свідчить про обізнаність здобувачки зі станом і напрямом розвитку сучасної наукової думки у сфері публічного управління та адміністрування, а також із ситуацією, що склалася в її практичній площині.

Розділ 1 «Теоретичні та нормативно-правові засади публічного управління розвитком фізичної культури та спорту» присвячено вивченню теоретичних, історичних та організаційно-правових засад публічного управління розвитком фізичної культури та спорту в Україні. Показано, що еволюція вітчизняної системи фізичної культури та спорту відбувалася на різних етапах розвитку українського суспільства, втім, особливої актуальності питання розвитку фізичної культури та спорту набули після отримання державного суверенітету України, а також після набуття Україною у червні 2022 року статусу країни-кандидата у члени ЄС. Визначено проблеми реалізації державної політики в цій сфері під час дії правового режиму воєнного стану. Зроблено висновок, що під час війни державна політика у сфері фізичної культури та спорту має спрямовуватися, насамперед, на збереження та підтримку фізкультурно-спортивної діяльності на основі співпраці з міжнародними спортивними організаціями, федераціями та іншими структурами, які надають допомогу нашим спортсменам, а також на організаційне та фінансове забезпечення процесів розроблення та реалізації стратегій, програм та проєктів розвитку фізичної культури та спорту.

Проаналізовано теоретико-методологічні засади становлення та розвитку методології управління проєктами, основні концептуальні положення якої застосовано для досягнення мети дослідження. За результатами проведеного аналізу удосконалено понятійно-категоріальний апарат предметної сфери дослідження. Зроблено висновок, що застосування проєктно-орієнтованого підходу до управління розвитком фізичної культури та спорту на регіональному рівні буде сприяти удосконаленню діяльності органів публічного управління щодо задоволення потреб стейкхолдерів та населення регіону у створенні належного фізкультурно-оздоровчого та спортивного середовища на рівні кращих вітчизняних і міжнародних практик.

У розділі 2 «Вітчизняний та зарубіжний досвід розроблення та реалізації проєктів і програм розвитку фізичної культури та спорту на регіональному рівні» проаналізовано сучасний стан та проблеми реалізації проєктів і програм розвитку фізичної культури та спорту на регіональному рівні. Показано, що основною проблемою, зокрема, під час дії правового режиму воєнного стану, є недостатнє фінансування та слабкість матеріально-технічного забезпечення фізкультурно-спортивної діяльності та її інфраструктури, що наразі є ключовим

обмеженням для реалізації суспільно-важливих проєктів і програм у сфері реабілітації ветеранів та інвалідів війни, розвитку масового спорту та рухової активності тощо, тому пошук шляхів залучення додаткового фінансування для таких проєктів та максимальне сприяння їх реалізації є одним із найважливіших завдань регіональних органів публічного управління.

Проаналізовано зарубіжний досвід публічного управління у сфері фізичної культури та спорту. Ідентифіковано найкращі практики, які доцільно імплементувати до умов України, і які можуть слугувати важливим джерелом підвищення стратегічних і проєктних компетентностей державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, розвитку кадрового потенціалу та співпраці з усіма зацікавленими сторонами задля підтримки спорту та здоров'я нації. Виокремлено ключові напрями та можливості такої імплементації на регіональному рівні. Надано рекомендації щодо імплементації зарубіжного досвіду та кращих практик у публічноуправлінську діяльність з розвитку фізичної культури та спорту.

У розділі 3 *«Організаційне та методико-технологічне забезпечення реалізації проєктно-орієнтованого підходу до управління розвитком фізичної культури та спорту на регіональному рівні»* обґрунтовано, що одним із сучасних інструментів забезпечення успішності публічного управління є взаємодія органів публічного управління регіонального рівня та органів місцевого самоврядування зі спортивними, громадськими та іншими організаціями. Досліджено принципи, на яких вона має базуватися, окремо підкреслено важливість дотримання принципу паритетності як ключового принципу Спортивної Хартії Європи (1992). Здійснено подальшу систематизацію принципів проєктно-орієнтованого управління, зокрема, виокремлено ще низку принципів, дотримання яких є надзвичайно важливим для забезпечення успішності формування та реалізації регіонального портфелю проєктів.

Розроблено поетапний алгоритм діагностики та оцінювання проблем сфери фізичної культури та спорту на регіональному рівні, у результаті реалізації якого ці проблеми можна проранжувати за певними критеріями, які мають кількісний вимір, що створює необхідні передумови для усунення суб'єктивізму при формуванні регіонального портфелю проєктів.

Формалізовано процедури відбору пріоритетних проєктів до регіонального портфелю та оцінювання його підсумкової соціальної корисності (розроблено відповідні моделі). Для отримання підсумкової оцінки соціальної корисності регіонального портфелю проєктів запропоновано підхід на основі універсальних кількісних показників, застосування яких дозволяє забезпечити максимальну об'єктивність прийняття публічноуправлінських рішень через максимізацію функції соціальної корисності сформованого регіонального портфелю проєктів.

Обґрунтовано, що використання запропонованого підходу до оцінювання соціальної корисності регіонального портфелю проєктів розвитку фізичної культури та спорту буде сприяти підвищенню ефективності цієї діяльності, наслідками якої має бути задоволення потреб регіону у створенні належних умов для занять фізичною культурою та спортом за принципом «спорт для всіх».

Надано рекомендації органам публічного управління щодо застосування запропонованого підходу.

За результатами виконання дисертаційного дослідження авторкою дисертації опубліковано 11 наукових праць, із них: 5 статей у наукових фахових виданнях України (з них 1 – у співавторстві), 6 тез доповідей у матеріалах науково-практичних конференцій.

4. Значення роботи для науки, практики та суспільства

Наукове значення роботи полягає у тому, що вона є першим дослідженням у вітчизняній науці публічного управління та адміністрування у напрямі розроблення комплексу підходів та інструментів публічного управління розвитком фізичної культури й спорту на регіональному рівні, а також їх методико-технологічного забезпечення.

Практичне значення роботи полягає в тому, що основні концептуальні та практичні положення доведені до рівня прикладних моделей та практичних рекомендацій, які можуть бути використані в процесі публічного управління розвитком фізичної культури та спорту на регіональному рівні, а саме, під час розроблення та реалізації стратегій, програм та проєктів розвитку фізичної культури та спорту в умовах воєнного і повоєнного періоду.

Результати, які отримані здобувачкою, мають практичну значущість, апробовані та впровадженні, що підтверджується відповідними довідками, зокрема:

– Дніпропетровської обласної військової адміністрації – під час здійснення науково-методичної та експертно-консультаційної підтримки процесів розроблення та оцінювання проєктів розвитку фізичної культури й спорту задля подальшого їх врахування у діяльності Департаменту молоді і спорту щодо реалізації Цільової соціальної комплексної програми розвитку фізичної культури і спорту Дніпропетровській області до 2024 року (довідка про впровадження від 10.01.2024 №52/0/246-24);

– Кіровоградської обласної військової адміністрації – під час запровадження проєктно-орієнтованого підходу до діяльності Управління молоді та спорту на основі визначених авторкою принципів, дотримання яких є дуже важливим для забезпечення успішності формування та реалізації стратегій, програм та проєктів розвитку фізичної культури та спорту (довідка про впровадження від 13.12.2023 №63-01-14/688/0.63);

– Кіровоградської обласної ради – під час формування портфелю регіональних проєктів розвитку фізичної культури і спорту, який є основою реалізації Обласної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року, з подальшим оцінюванням соціальної корисності зазначеного портфелю (довідка про впровадження від 8.12.2023 № 01-10/2418-1);

– іншими довідками.

5. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Грунтовне вивчення змісту дисертаційної роботи та публікацій автора, а також представлених результатів перевірки роботи в програмі корпоративного сервісу «Unicheck», рекомендованого МОН України для закладів вищої освіти, дозволяють визнати, що порушень академічної доброчесності не встановлено. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

6. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту та оформлення дисертації

Оцінюючи в цілому позитивно подане до захисту дисертаційне дослідження, слід вказати на окремі дискусійні положення дисертації та висловити такі зауваження і пропозиції:

1. У розділі 1 дисертації здійснено періодизацію становлення та розвитку сфери фізичної культури та спорту, починаючи зі стародавніх часів. Але упродовж періоду незалежного розвитку України виокремлено лише два етапи: 1991-2004 роки, та з 2005 року по т.ч. (табл. 1.1, с. 45 – 48). На нашу думку, ця сфера в Україні є достатньо динамічною, тому доцільно було б провести більш детальний аналіз саме останнього періоду в історії українського суспільства, виокремлюючи публічноуправлінський аспект сучасного етапу в умовах повномасштабної агресії з боку рф. Адже саме за останні два роки відбулися дуже суттєві зміни умов функціонування та розвитку сфери фізичної культури та спорту в Україні.

2. Аналізуючи стан та проблеми реалізації регіональних проєктів і програм розвитку фізичної культури та спорту під час дії правового режиму воєнного стану (п. 2.1), авторка наводить приклад проєкту реабілітації ветеранів війни, що втратили кінцівки на полі бою (с. 115 – 116). Проєкт впроваджується у м. Львові. Тож не зовсім зрозуміло, яким чином кореспондується цей проєкт медичної реабілітації військовослужбовців ЗСУ з регіональною цільовою програмою та стратегією розвитку Львівської області, які розроблялися ще до початку повномасштабного вторгнення рф у 2022 році.

3. У п. 3.3 авторкою запропоновано підхід до оцінювання соціальної корисності регіонального портфелю проєктів розвитку фізичної культури та спорту (с. 187 – 196), який базується на визначенні результативності (або суспільної цінності) портфелю проєктів у кількісних показниках. На жаль, у тексті дисертації приділено недостатньо уваги характеристиці інших підходів та інструментів, які можна використати для вимірювання досягнень та оцінювання результатів реалізації портфелю.

4. Підтримуючи в цілому інноваційну пропозицію авторки щодо оцінювання соціальної корисності регіонального портфелю проєктів розвитку фізичної культури та спорту на основі застосування методів математичного моделювання (п. 3.3, с. 185 – 198), маємо висловити застереження щодо

відсутності підготовленого персоналу в органах публічного управління для здійснення такої діяльності.

5. Запропоновані у роботі підходи, інструменти та моделі реалізації проектно-орієнтованого управління розвитком фізичної культури та спорту на регіональному рівні, на наш погляд, є універсальними, і можуть бути застосовані (можливо з певною адаптацією) також органами місцевого самоврядування під час реалізації та оцінювання подібних проєктів. Якщо б авторка приділила увагу питанням поширення даних інструментів на рівень територіальних громад, і виявила б при цьому їх специфіку, це б підвищило значущість дослідження.

Разом із тим, зазначені зауваження не знижують наукової цінності дисертаційного дослідження. Загальна оцінка роботи є позитивною.

7. Загальний висновок про відповідність роботи встановленим вимогам

Характеризуючи представлену на рецензування роботу, маємо відзначити, що основні наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані автором дисертації, відповідають вимогам до такого виду досліджень. Вивчення тексту роботи і публікацій автора надають підстави для висновку, що дисертаційна робота **Бондарець Єлизавети Миколаївни** на тему: «Публічне управління розвитком фізичної культури та спорту на регіональному рівні: проектно-орієнтований підхід» є самостійним, завершеним науковим дослідженням.

За своєю актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованості, наукової та практичної цінності здобутих результатів дисертація **Бондарець Є.М.** відповідає галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» та спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», вимогам нової редакції Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 року № 502 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань підготовки та атестації здобувачів наукових ступенів» (зі змінами) та вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами).

Рецензент,
професор кафедри державного
управління і місцевого самоврядування
НТУ «Дніпровська політехніка»
д.держ.упр., професор

_____ Ірина ХОЖИЛО